

Vážený pán prezident, vážený pán predseda vlády, vážená pani štátna tajomníčka, Vaše Magnificencie, páni rektori, vážený pán predseda Slovenskej akadémie vied, vážené dámy a páni, milí hostia, kolegyne a kolegovia, vážení prítomní. Dostal som 7 minút, aby som sa v mene všetkých nových doktorov vied poďakoval našim zamestnávateľom a našim rodinám a blízkym, ktorí nám vytvorili tie najlepšie podmienky, aby sme mohli dospieť k týmto vysokým vedeckým méтам. To jednoduché „ďakujem“ nevyjadruje ani zďaleka všetko, čo cítime a čo je za tým skryté.

Je za tým predovšetkým skutočnosť so všetkými úskaliami, vďaka ktorým Slovensko nie je ani zďaleka tým najlepším miestom na svete na „robenie“ vedy a vedecký výskum. Čím viac sa človek pohybuje za hranicami, tým viac si to uvedomuje. Niekedy sa cítim ako Andrej Kmeť, ktorý vedu robil pred 130 rokmi, pravda, ako amatér a vo svojom voľnom čase. My síce amatéri nie sme, ale náš pracovný čas je často zaplnený úradovaním, vybavovaním a nezmyselnou byrokraciou, o to väčšou, o čo menšie sú peniaze, s ktorými výskum robíme. Niekedy je preto práve náš voľný čas tým rozhodujúcim faktorom osobného úspechu, lebo veda sa napokon nikdy nedá vtisnúť do presne vymedzených časovo-priestorových hraníc.

Keď pri kopaní pivnice v dome Árona Kréna v tekovskej obci Beša v hĺbke štyroch metrov našli roku 1902 kostru mamuta, práve Andrej Kmeť ju pomáhal vykopať a kúpil ju pre Slovenské národné múzeum za 600 zlatých. To neboli malé peniaze, išlo o jedenaplnásobok celoročného platu jedného dedinského učiteľa. Kmeť za tieto veľké peniaze kúpil kostru mamuta napriek enormnej snahe Uhorského národného múzea dostať ju do svojich bohatých zbierok. Vtedy ešte neexistovala inštitúcia verejného obstarávania ani smiešne malých akvizičných peňazí, takže múzeum disponovalo slušnými prostriedkami. Ale

Kmeť všetkých predbehol. Kúpil mamuta dokonca napriek osobnej snahe uhorského ministerského predsedu či bulharského panovníka dostať kosti do Budapešti alebo do Sofie. Dnes si nevieme predstaviť, že by sa politici dostavili do Beše a angažovali v takýchto aktivitách, a neviem zhodnotiť, či chvalabohu alebo žiaľbohu. Vtedy i dnes to bola hlavne otázka peňazí. Vieme však, že Kmeť kúpil mamuta napriek politickým tlakom a zastrašovaniu, ale i napriek tomu, že Slovenské národné múzeum ešte nemalo priestory na takýto exponát. Kmeť preto mamuta uskladnil na svojej fare v Prenčove a spával medzi mamutími kosťami a klami. Napriek reumatizmu, ktorým začal trpieť od jeho záchrany, napriek posmechu i diskreditáciám, že mamuta predal za kravu, Kmeť kosťu chránil, lebo vedel a predvídal, že raz môže priniesť Slovákom slávu kultúrneho a vede otvoreného národa. Tento donkichotský zápas, robený za vlastné peniaze, vďaka vlastnému odriekaniu a na úkor vlastného zdravia nám musí byť, žiaľ, aj v 21. storočí v mnohom povedomý a blízky. A že nakoniec má zmysel, o tom azda najlepšie hovoria aj dnešné diplomy. Aspoň tu je posun, lebo mamutie kosti z Beše na vzduchu spráchniveli a rozpadli sa. Zostali však aspoň v erbe obce a spomíname ich ako symbol vedeckej zanietnosti a nezávislosti.

Andrej Kmeť zdôrazňoval i v časoch vypätého nacionalizmu univerzálnosť vedy a potrebu medzinárodného transferu. V časoch bez internetu a podobných médií to boli revolučné myšlienky. To, že mamuta chcel zachovať za vlastné úspory pre národné múzeum, zase svedčilo o jeho patriotizme, ľudskom i vedeckom odhodlaní. Prevoz kostí na vozoch z preňčovskej fary do Martina bol triumfom týchto vlastností. Prajem nám, aby sme s podobným pocitom, hoci nie na konských povozoch, šťastne previezli diplomy do našich domovov.

Všetci z nás sú zmierení s tým, že na vede nezbohatneme a slávu si možno užijeme in memoriam. Preto Vám želám ešte veľa podobných mamutov a s podstatne šťastnejším koncom. Naším zamestnávateľom by som zaželel, aby v nás videli svoj významný investičný kapitál či rodinné striebro a náležite to aj ocenili. A našim blízkym azda naďalej toleranciu a pochopenie pre vedeckých bláznov, lebo len blázni robia výskum s nadšením a obracajú svet hore nohami. Lebo veda – podľa Francisa Bacona – je moc! Scientia potestas est! A hoci sa môžeme s jednotlivcami presadiť v cyklistike i v lyžovaní, systémovo sa naša spoločnosť nepresadí, ak sa tu nebude akumulovať vzdelanostný kapitál a nebude kreovať to, čo nazývame vzdelanostnou spoločnosťou. Preto slovami burcujúceho Kmeťa vypovedzme prázdninám a oddychu večné nepriateľstvo a boj. My v tejto aule, v tomto stánku a svätyni vedy, sme preto určite urobili a urobíme všetko možné i nemožné, a to hovorím pozerajúc aj na naše tu prítomné deti a vnukov, ktorým radi poslúžime ako vzory a rovnako pozerajúc na zodpovedných predstaviteľov nášho štátu, ktorých ako občan vyzývam, aby v záujme vedy urobili maximum.

Ďakujem Vám za pozornosť!